

ادب در محرم

مسائلی در باب روابط استاد و دانشجو

دکتر محمد شریفانی

عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز

سر شناسه: شریفانی، محمد، ۱۳۴۰
عنوان و پدیدآور: ادب در حریم علم: مسائلی در باب روابط استاد و دانشجو،
محمد شریفانی.

مشخصات نشر: قم، سماء قلم، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ض، ۵۰۰۰۰ ریال.
کتابنامه: ص ۲۰۳ - ۲۰۵.
وضعیت فهرست نویسی: فیا

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۶۹-۱۴-۶

(جلد ۱): ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۶۹-۱۵-۳

موضوع: اسلام، آموزش و پرورش
موضوع: معلمان - روابط با شاگردان

۲۹۷/۴۸۳۷

ادب در حریم علم

مسائلی در باب روابط استاد و دانشجو

نویسنده: محمد شریفانی / صفحه آرا و طراح جلد: عبدالجفری / ناشر: سماء قلم
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱ / شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه / قیمت: ۵۰۰ تومان

شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۶۹-۱۴۶

شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۶۹-۱۵-۳

مراکز پخش: ۰۹۱۲۳۵۱۶۸۷۵/۰۲۵۱۷۷۴۸۳۹۶

شیراز: حد فاصل سه راه برق و چهار راه ملاصدرا، کوچه شماره ۲۹، ساختمان

الماس، طبقه دوم، کتابفروشی نخل، تلفن ۰۹۳۹۶۱۸۳۳۹۵/۲۳۴۴۱۷۹

پیش گفتار

از آن جا که اهمیت عرصه‌ی تعلیم و تربیت بر کسی پوشیده نیست، هر نوع هزینه در راه کارهای نظری و عملی جهت دست‌یابی به قلّه‌های علم، دانش و پرورش نیروهای کارآمد، در حقیقت سرمایه گذاری است.

سطوری که پیش رو است، تلاشی است ناچیز با بهره‌گیری از متون ارزشمند قرآن کریم، روایات ائمه‌ی معصومین (علیهم السلام)، تجربه‌ی تاریخ بر آرایه‌ی تاریخچه‌ی تعلیم و تربیت و راه کارهای روش‌مند پیاسب عظیم الشان اسلام (صلوات الله علیه) در عرصه‌ی علم آموزی و آداب ضروری که می‌بایست استادان و شاگردان در عرصه‌ی تعلیم و تربیت به کار گیرند.

از آن جا که مهم‌ترین و پیچیده‌ترین نکته در این مقام، چگونگی ارتباط برقرار کردن اساتید با دانشجویان است، فضلی جامع به راه کارهای ارتباط غیر کلامی، کلامی و آسیب‌های آن پرداخته شده است.

در خاتمه به مسأله‌ی تربیت به صورت گذرا اشاره شده؛ که اداء حق سخن، کتابی مستقل می‌طلبد.

دکتر محمد شریفانی

عضو هیأت علمی دانشگاه شیراز

فهرست اجمالی مطالب

پیش گفتار.....	۵
درس اول: تاریخچه‌ی آموزش قبل از اسلام.....	۹
مقدمه.....	۱۱
دوره‌های آموزش اسلامی.....	۱۲
مروری بر دیدگاه دانشمندان مسلمان در امر آموزش و پرورش.....	۱۵
درس دوم: جایگاه تعلیم و تربیت در قرآن.....	۲۵
مقدمه.....	۲۷
اهمیت تعلیم و تربیت.....	۲۷
روش‌های کلی آموزش در اسلام.....	۳۱
درس سوم: روش‌های آموزشی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم).....	۳۷
مقدمه.....	۳۹
روشهای آموزشی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم).....	۳۹
روش جامع پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در آموزش قرآن.....	۵۶
درس چهارم: آداب علم آموزی (۱): ادب شاگرد.....	۶۱
مقدمه.....	۶۳
ادب شاگرد در برابر استاد.....	۶۳
آداب شاگرد نسبت به خود.....	۷۶
درس پنجم: آداب علم آموزی (۲): ادب استاد.....	۷۹
مقدمه.....	۸۱
ادب استاد در برابر شاگرد.....	۸۲

۹۱	ادب استاد در برابر خود.....
۹۵	درس ششم: ارتباط.....
۹۷	مقدمه.....
۹۷	ارتباط در لغت.....
۹۸	ارتباط مؤثر.....
۹۹	انواع ارتباط.....
۱۱۲	درس هفتم: ارتباط کلامی (۱): آداب سخن گفتن.....
۱۱۴	مقدمه.....
۱۱۵	اهمیت کلام.....
۱۲۷	آداب سخن گفتن.....
۱۶۵	درس هشتم: ارتباط کلامی (۲): آداب سخن شنیدن و گفت و گو کردن.....
۱۶۷	مقدمه.....
۱۷۸	آداب گفت و گو.....
۱۸۳	درس نهم: تربیت.....
۱۸۵	مقدمه.....
۱۹۴	خاتمه (معلمان تأثیرگذار).....
۲۰۳	کتاب نامه.....
۲۰۷	فهرست تفصیلی مطالب.....

مقدمه

یک نگاه گذرا به آموزش قبل از اسلام و آراء اندیشمندان می‌تواند در بیان اهمیت و روش‌های آموزشی مؤثر افتد که طی چند مرحله به آن می‌پردازیم:

۱- آموزش در ایران باستان، طبقاتی بود و بیش‌تر در انحصار شاه‌زادگان و طبقات بالای جامعه قرار داشت و مردم عادی اغلب در حرفه‌ها و مشاغل متداول خود آموزش می‌دیدند. شاه‌زادگان مسایل سیاسی، فنون جنگی و رسوم کشورداری را می‌آموختند و فرزندان موبدان، علوم دینی را فرا می‌گرفتند. در دوری حکومت ساسانیان برخی مراکز آموزشی- علمی (مثل بیمارستان جندی شاپور و کتابخانه‌ها) به وجود آمدند. آموزش در ایران باستان به طور کلی در جهت اهداف سیاسی و دینی بود.^۱

۲- در یونان باستان مردم به طبقات مختلف تقسیم می‌شدند و بیش‌تر امکانات جامعه- از جمله آموزش- در اختیار طبقه‌ی برتر (شهروندان) قرار داشت. آموزش در یونان باستان، پیرامون دو محور اساسی بود: الف) آموزش فنون نظامی و آمادگی جسمانی؛ ب) آموزش دانش‌ها و معارف. ۳- در یونان اندیشمندانی ظهور کردند که دیدگاه‌های خاصی در باره‌ی مسایل آموزشی ارائه دادند و برخی مراکز آموزشی را بنیاد نهادند. نظام آموزشی یونان را رومی‌ها توسعه و تکامل بخشیدند.

۴- در شبه جزیره‌ی عرب پیش از اسلام- به جز ناحیه‌ی جنوبی (یمین و حضر موت)- علم و آموزش رواج چندانی نداشت و نظام آموزشی خاصی پدید نیامده بود. عرب‌ها که اغلب زندگی صحرا نشینی داشتند، اکثراً بی‌سواد بودند و تنها افراد اندکی خواندن و نوشتن می‌دانستند.^۱

^۱ - علیرضا حکمت، آموزش و پرورش در ایران باستان، ص ۲۰.